

19 Αυγούστου 2017

Πώς βρήκε η Μεγάλη Πυρκαγιά του 1917 τη Θεσσαλονίκη (Γεώργιος Κωνσταντινίδης, δικηγόρος, πιανίστας, συλλέκτης)

/ [Πεμπτούσια· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Η πυρκαγιά της Θεσσαλονίκης 1917

Μέσα από το αρχείο του Γεωργίου Κωνσταντινίδη

(Πρώτη δημοσίευση στην εφημερίδα "Μακεδονία της Κυριακής", 3/6/2017)

Το πολιτικοοικονομικό πλαίσιο

Η Θεσσαλονίκη το 1917 ήταν η μητρόπολη των Βαλκανίων και ένα από τα σημαντικότερα κέντρα εμπορίου λόγω και της ύπαρξης του λιμένος της. Είχαν περάσει μόλις πέντε χρόνια από την απελευθέρωση της πόλης από τον τουρκικό ζυγό. Δεν είχε προλάβει καλά καλά να εξέλθει από τη δίνη των Βαλκανικών Πολέμων και βίωσε τον εθνικό διχασμό, αποτέλεσμα της διένεξης του πρωθυπουργού Βενιζέλου και του βασιλέως Κωνσταντίνου του Α' σχετικά με την αναγκαιότητα της εισόδου της Ελλάδας στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο στο πλευρό της Αντάντ ή της συνέχισης της ουδετερότητας που η Ελλάδα είχε τηρήσει από την έναρξη του πολέμου το 1914. Πρέπει βεβαίως να αναφερθεί ότι με την άδεια της ελληνικής κυβέρνησης οι δυνάμεις της Αντάντ είχαν αποβιβάσει στρατεύματα στη Θεσσαλονίκη ήδη από το 1915, για να υποστηρίξουν τους σέρβους συμμάχους τους στο Μακεδονικό Μέτωπο.

Συνέπεια της διαφωνίας των δύο ανδρών ήταν η δημιουργία της "Προσωρινής Επαναστατικής Κυβερνήσεως" ή "Κυβέρνησης Εθνικής Άμυνας" με έδρα τη Θεσσαλονίκη. Ο Βενιζέλος κατέφθασε εκεί στις 29 Σεπτεμβρίου/9 Οκτωβρίου 1916. Ένα μικρό και αδύναμο κράτος είχε ουσιαστικά διχοτομηθεί και ένας λαός που δεν είχε προλάβει να ανασυγκροτηθεί από τους προηγούμενους πολέμους οδηγούταν στο διχασμό με συνέπειες ανυπολόγιστες.

Μετά τα Νοεμβριανά γεγονότα του 1916 στην Αθήνα, όπου γαλλοβρετανικές δυνάμεις συγκρούστηκαν με ελληνικά ένοπλα τμήματα ενισχυμένα με επιστράτους στην Αθήνα, οι Σύμμαχοι της Αντάντ απαίτησαν από τον Κωνσταντίνο να εγκαταλείψει το θρόνο, για να άρουν το ναυτικό αποκλεισμό των λιμανιών που εν τω μεταξύ είχαν επιβάλει και ο οποίος είχε οδηγήσει σε λιμοκτονία την Αθήνα και άλλες πόλεις της Νοτίου Ελλάδος. Η απαίτηση αυτή ενισχύθηκε από την κυβερνητική αλλαγή στην Αγγλία, όπου παραιτήθηκε η κυβέρνηση Άσκουιθ και ανέλαβε πρωθυπουργός ο προσωπικός φίλος του Βενιζέλου Λόιδ Τζορτζ (24 Νοεμβρίου/7 Δεκεμβρίου 1916). Μπροστά στον υπαρκτό κίνδυνο αιματοχυσίας ο βασιλιάς αποσύρθηκε αφήνοντας στο θρόνο το δευτερότοκο υιό του Αλέξανδρο, που έχαιρε της εμπιστοσύνης της Αντάντ. Ο τελευταίος ορκίστηκε στις 30 Μαΐου/12 Ιουνίου 1917. Στις 12/25 Ιουνίου 1917, μετά εννιάμηνο χρονικό διάστημα, η “Προσωρινή Επαναστατική Κυβέρνηση” μεταφέρθηκε ως μόνιμη στην Αθήνα και μέσα σε διάστημα λιγότερο των δύο μηνών η Θεσσαλονίκη δοκιμάστηκε από ένα από τα συγκλονιστικότερα γεγονότα της ιστορίας της, τη μεγάλη πυρκαγιά του Αυγούστου του 1917.

Η πόλη πριν από την πυρκαγιά

Ο γάλλος βυζαντινολόγος Κάρολος Ντιλ (Charles Diehl), που επέδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα μνημεία της Θεσσαλονίκης, σε έναν εικονογραφημένο οδηγό της πόλης, ο οποίος κυκλοφόρησε στο Παρίσι το 1920, παραθέτει με όμορφο και παραστατικό τρόπο μία εικόνα της πόλης πριν από τη μεγάλη πυρκαγιά του 1917.

Η παλιά εκείνη Θεσσαλονίκη κατά τον Ντιλ ήταν μία από τις πιο μαγευτικές και γραφικές πόλεις με έντονο ανατολίτικο χαρακτήρα. Ψηλά οδοντωτά κάστρα περικύκλωναν τη χτισμένη αμφιθεατρικά πόλη, που τη στεφάνωναν οι τρούλοι των βυζαντινών εκκλησιών και οι κατακόρυφοι λευκοί μιναρέδες των τουρκικών τζαμιών. Με τον κύριο “φαρδύ” δρόμο της πόλης (σημερινή οδός Εγνατίας), που ξεκινούσε από τον Βαρδάρη με κατεύθυνση παράλληλη προς τη θάλασσα, διασταυρωνόταν ένα πολυσύνθετο δίκτυο δρομίσκων, που άλλοι σκαρφαλώναν στο λόφο (Άνω πόλη) και άλλοι διακλαδίζονταν μέσα στον εμπορικό τομέα με το πλήθος των καταστημάτων, όπου τα πολύχρωμα εκθέματα έδιναν μια υπέροχη εικόνα. Κτίρια παλιά με ξύλινες προσόψεις και περιφράγματα ή καφασωτά διάτρητα “έκαναν να ζουν τα μακρινά ενθύμια και η πανάρχαια χάρη του Ισλάμ”.

Και μέσα στο δαίδαλο των μπερδεμένων δρόμων ευχάριστες εκπλήξεις: χαρούμενες και μικρές πλατείες, σκεπασμένες με τη σκιά μεγάλων δέντρων με

δροσερές πηγές ή σκοτεινά εργαστήρια, απ' όπου έβγαινε ο ρυθμικός θόρυβος των σφυριών που χτυπούσαν το χάλκωμα ή σφυρηλατούσαν το σίδηρο. Μικρά καφενεία με ταρατσες, όπου πυκνόφυλλες κληματαριές προσκαλούσαν σε μακρά νωθρά απογευματινά, όπου η σκέψη εξατμιζόταν σιγά σε όνειρο. Ησυχία και γαλήνη στην Άνω πόλη. Πολυάνθρωπη βοή στην Κάτω, ενώ στη ζωηρότητα του λιμανιού της, όπου κυρίαρχα έστεκε το ογκώδες φρούριο του Λευκού Πύργου, πλανιόταν η ανάμνηση ενός σκληρού και αιματηρού παρελθόντος.

Η πόλη αυτή ασκούσε μία ιδιαίτερη γοητεία και στους συμμάχους της Αντάντ, καθώς στα μάτια των Γάλλων φαινόταν μία βαλκανική "Μασσαλία", ενώ για τους Βρετανούς ένα νέο "Πορτ Σάιντ" με αλεξανδρινή απόχρωση, που δεν ανήκε ούτε στην Ανατολή ούτε στη Δύση, αλλά αποτελούσε ένα γοητευτικό αμάλγαμα αυτών των δύο πολιτισμών.

[Συνεχίζεται]